

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний

(назва інституту/факультету)

Кафедра _____

філософії та культурології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

обов'язкова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Журналістика та кросмедійність»

(назва програми)

Спеціальність _____ **061 Журналістика** _____

(вказати: код, назва)

Галузь знань _____ **06 Журналістика** _____

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ **перший (бакалаврський)** _____

(Вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

філологічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська мова

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: Починок Ірина Борисівна, кандидат філософських наук, доцент

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) Дайте лінк на профайл викладача, або викладачів курсу

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача (-ів))

Контактний тел.

099 0155009

E-mail:

i.pochynok@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1829>

Консультації

Очні консультації: понеділок з 14.40 до 16.00.

Загальна інформація про навчальну дисципліну:

назва «**Філософія**»

форма навчання: денна, заочна

семестр 3

кредитів: 4 (120 год.), з них: лекцій – 16 год., практичних (семінарських) – 14 год., самостійна робота – 86 год., індивідуальна робота – 4 год.

П.І.П. лектора: канд. філос. наук, доцент **Починок Ірина Борисівна**.

П.І.П. викладача, який веде практичні/лабораторні/семінарські заняття: канд. філос. наук, доцент **Починок Ірина Борисівна**.

Короткий опис навчальної дисципліни:

Формування світоглядно-теоретичних основ розуміння філософії як історично неодмінного, соціального і культурного феномена людської духовності; надання конструктивних і критичних навичок філософського тлумачення природи, суспільних функцій та смислу життя людини. В даному курсі ставиться **мета** забезпечити студентів знаннями про найзагальніші особливості філософії, її засади, проблеми, мову, методи, принципи з урахуванням основних розділів філософського знання. Передбачається розв'язання таких **завдань**:

- розкрити специфіку проблемного поля філософії;
- показати специфіку понятійно-категоріального апарату філософії та причини існування в ній різних напрямів і течій;
- продемонструвати світоглядно-методологічну природу філософії та суспільну потребу в ній;
- розкрити функції філософії, їх прояв в різних контекстах, зокрема в сучасних умовах;
- проаналізувати особливості і тенденції розвитку сучасної світової філософії, особливо розв'язання нею актуальних проблем сучасності;
- прагнути сформувати у студентів елементарні навички самостійного і критичного мислення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен набути таких компетентностей:

Знати:

- особливості філософії, її поняття, категорії, принципи, методи, функції на тлі інших типів знання;
- співвідношення філософського світогляду та інших форм світоглядного знання;
- структуру системи філософського знання, його диференціацію та причини існування різних напрямів, течій, вчень, концепцій;
- суспільну та особистісну потребу у філософії, її духовний потенціал і здатність задовольняти смисложиттєві пошуки людини;
- зміст основних філософських праць (першоджерел), які суттєво вплинули на розвиток філософії та її парадигм.

Розуміти:

- світоглядну специфіку філософського знання в аспекті його предмета, методів і функцій;
- непересічне значення філософії як чинника світоглядного самовизначення людини та її духовної культури;
- засади структурної диференціації системи філософського знання;
- евристичний потенціал філософії, її світоглядно-методологічний вплив на різні сторони життєдіяльності людини та суспільства;
- причини плюралізму філософських досліджень, їх принципово відкритий і творчий характер.

Уміти:

- демонструвати специфіку філософського знання та початкові навички філософського способу мислення;
- володіти поняттєво-категорійним та методичним інструментарієм філософії;
- аналізувати філософські джерела;
- аргументовано доводити важливе значення філософії у формуванні духовної культури особистості та суспільства;
- експлікувати смисл усього розмаїття філософських вчень як вираження важких пошуків відповіді на світоглядні проблеми;
- чітко усвідомлювати, диференціювати і аналізувати структуру філософського знання;
- використати основні положення даного курсу для свідомого вивчення інших дисциплін.

ЗК 1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ФК2. Здатність використовувати знання й уміння у галузі журналістики та соціальних комунікацій для освоєння фундаментальних розділів загальної теорії комунікацій.

ФК11. Здатність використовувати професійні знання й практичні навички з журналістики, масової комунікації та інформації, комунікаційних технологій для дослідження комунікаційних явищ і процесів.

ПРН1. Застосовувати знання з суспільних наук у визначенні своєї громадянської позиції, моделей поведінки, у міжкультурній комунікації, у професійній діяльності.

ПРН 3. Використовувати державну мову в професійній діяльності.

Структура початкової дисципліни (теми занять)

Тиждень	Назва теми	к-ть год.	Теми СРС
Змістовий модуль I			
Свідомість, знання, інформація як предмет філософського аналізу			

1	<p>Тема 1. Предмет філософії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка філософського знання. 2. Передумови виникнення філософії. <ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення філософії та світогляду 2. Структура філософії та підстави класифікації філософських напрямків. 	2	<p>Вкажіть основні відмінності східної та західної філософії у час її виникнення (усна доповідь до 5 хв.)</p> <p>Обміркувати причини філософської уваги до світу та людини (теоретична письмова робота, 0,5 ум.др.арк.)</p> <p>Підготуйте аналітичну презентацію на тему «Чи потрібна філософія в умовах сучасного НТП?»</p> <p>Опрацюйте статтю Е. Агацці «Людина як предмет філософії» та напишіть на неї резюме (3 бали)</p> <p>Тестування (10 питань) (5 балів)</p>
3	<p>Тема 2. Проблема свідомості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Свідомість як особлива здатність людини. 2. Концепції та передумови походження свідомості. 3. Нейрофізіологічні основи свідомості. 4. Структура свідомості, її співвідношення з мисленням та психікою людини. 5. Поняття «несвідомого» у філософській думці. 	2	<p>Поясніть матеріалістичне та ідеалістичне розуміння свідомості (усна теоретична доповідь, до 5 хв.)</p> <p>Структура людської психіки згідно психоаналітичної концепції З. Фрейда (презентація, до 5 слайдів)</p> <p>Проаналізуйте відомі вислови та афоризми про свідомість або психіку (зошит-цитатник, не менше 10 висловів)</p> <p>Опрацюйте §§ «Мозок як основа агресивної поведінки» і «Чи є у людини інстинкт «Не вбивай?»» праці неофрейдиста Е. Фромма «Анатомія людської деструктивності» (есе, до 6 ст.).</p> <p>Порівняйте поняття індивідуального і колективного «несвідомого» у вченні К.-Г. Юнга (аналітична таблиця, до 3 ст.)</p> <p>Тестування (10 питань) (5 балів)</p>

5	Тема 3. Епістемологія 1. Проблемне поле епістемології. 2. Єдність чуттєвого і раціонального у пізнанні 3. Критерії науковості знань. Методологічне співвідношення природничих і гуманітарних наук. 4. Концепції та критерії істини.	2	Передумови формування епістемології як самостійного філософського розділу (реферативні повідомлення, до 10 ст.) «Порівняйте предметні і методологічні відмінності природничих і гуманітарних наук (есе, до 5 ст.) Опрацюйте статтю В. Джемса «Концепція істини прагматизму» і напишіть на неї резюме (3 бали) Тестування (10 питань) (5 балів)
7	Тема 4. Довіра до інформації із зовнішніх джерел 1. Співвідношення понять «знання» (episteme) і «гадка» (doxa) в історії філософської думки 2. Формування здатності критичного мислення у сучасної людини 3. Поняття «асертивної» поведінки 4. Підстави і мета маніпулятивної поведінки	2	Кореспондентська, конвенційна і прагматистська концепції істини. Якій Ви надали б перевагу? (дискусія) Яке співвідношення понять «знання» й «інформація» в сучасному інформаційному суспільстві (реферативна доповідь, до 8 ст.). Проаналізуйте відомі види маніпуляції (зошит-цитатник, не менше 10 прикладів) «Примари» пізнання за Ф.Беконем (теоретична письмова робота, до 3 ст.)
Змістовий модуль II. Свобода волі, мораль, закон та їх філософське осмислення			
9	Тема 5. Свобода і відповідальність 1. Свобода як сутнісна характеристика людини з т.з. філософії екзистенціалізму 2. Співмірність свободи волі з детермінізмом 3. Поняття і підстави особистісної відповідальності.	2	Опрацюйте статтю Ж.-П. Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм» та напишіть на неї резюме (3 бали) Дайте порівняльний аналіз поняття свободи і відповідальності у філософії М. Гайдеггера і Ж.-П. Сартра (аналітична таблиця, до 3 ст.). Чи є свобода перевагою людини чи тягарем для неї? (дебати на 30 хв.). Сутність людини у філософії М. Шелера та Г. Плеснера (теоретична письмова робота, до 5 ст.). Тестування (10 питань) (5 балів)

11	<p>Тема 6. Мораль, моральність, нормативність</p> <p>1. Засади обґрунтування моралі</p> <p>2. Об'єктивізм, релятивізм, емотивізм: аргументи «за» і «проти».</p> <p>3. Моральні переконання і чуття.</p> <p>4. Сутність утилітаристських концепцій в етиці.</p>	2	<p>Об'єктивізм, релятивізм, емотивізм: аргументи «за» і «проти» (за працею Стівен Лоу «Філософський тренінг». Розділ 20).</p> <p>У чому сутність повороту до позаморальності за Ф. Ніцше? (реферативна доповідь, до 8 ст.).</p> <p>Опрацюйте фрагмент з праці Ф. Ніцше «По той бік добра і зла» (§§ 23, 27-28) та напишіть на неї резюме (3 бали)</p>
13	<p>Тема 7. Законність і справедливість</p> <p>1. Поняття закону, обов'язку і справедливості: теорія і практика</p> <p>2. Підстави для підкорення закону в концепціях юридичного позитивізму і юснатуралізму</p> <p>3. Принцип рівних можливостей і гендерні проблеми</p> <p>4. Сутність утилітаристських концепцій в етиці</p>	3	<p>Опрацюйте працю Т. Нагеля «Що все це означає?» (відповідний фрагмент) та напишіть на неї резюме (3 бали).</p> <p>Дайте порівняльний аналіз співвідношення понять «законність» і «справедливість» в юридичному позитивізмі та юснатуралізмі (аналітична таблиця, до 3 ст.)</p> <p>Проаналізуйте вчення Р. Штаммлера про «Природне право з мінливим змістом»</p> <p>Поясніть суть «Теорії справедливості» Дж. Роулза (теоретична письмова робота, до 5 ст.)</p>

Форма контролю та оцінювання результатів навчання:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторної та самостійної роботи)								Кількість балів (іспит)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль №1				Письмова робота	Змістовий модуль № 2					Письмова робота
T1	T2	T3	T4	10	T5	T6	T7	15	40	100
5	5	5	5			5	5			

Види та форми контролю, методи навчання

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).

МН2 – практичні заняття.

МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН7 – робота з книгою, з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою.

МН8 – комп'ютерні засоби навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебіари і т.п.).

МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, творча робота, модульна контрольна робота) відповідь студента.

Формами підсумкового контролю є комплексний іспит, який передбачає змішану форму – усна відповідь і тести в електронному режимі.

Методи оцінювання.

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

МО8 – іспит.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

3 бали – вичерпна відповідь на питання семінарського заняття. Студент виявив всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу, глибоко засвоїв основну й додаткову літературу з теми, рекомендовану планом. Доповідає активно й упевнено, не прив'язаний до конспекту. Відповідь вирізняється багатством і точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно й логічно. У розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності. Після завершення доповіді відповідає на більшість питань викладача та інших студентів. (При цьому викладач має право поставити до трьох коротких питань за темою семінарського заняття загалом, а не лише з питання, яке висвітлював студент).

2,5 бали – студент виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у відповіді суттєвих неточностей, засвоїв основну літературу, рекомендовану планом. Дас відповіді на питання викладача та одногрупників. Доволі часто звертається до конспекту.

2 бали – студент виявляє знання матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і роботи за спеціальністю. Доповідач сильно прикутий до конспекту, припускається помилок. Матеріал не повно розкриває проблему. Відповідає на поставлені запитання з помилками, однак спроможний зі сторонньою допомогою виправити їх.

1,5 бали – студент відповідає, читаючи з ксерокопії, без допомоги якої у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки. Відповідає на поставлені запитання тільки зі сторонньою допомогою. Матеріал не розкриває проблему;

1 бал – студент читає з ксероксу чи конспекту, матеріал розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На запитання викладача та студентів відповісти не може.

0 балів – відповіді немає або вона абсолютно не розкриває сутності питання.

Крім усної відповіді передбачено загальні принципи розподілу балів за інші види роботи:

1-2 бали – усна відповідь на конкретне запитання (не репродуктивного характеру) на лекційному чи семінарському занятті в ході фронтального опитування;

1-2 бали – змістовне доповнення (мінімально – 2 хвилини);

5 балів – тест до кожної з тем (10 питань);

1-2 бали – формулювання змістовних запитань до доповідача;

1-2 бали – підготовка реферату в кінці першого або другого модулів;

1-5 балів – підготовка презентації до теми лекційного чи семінарського заняття (за погодженням із викладачем);

1-5 балів – підготовка тез до наукової конференції (вимоги: повинні мати науковий характер, написаний на основі наукових статей, монографій, не тільки підручників; максимальна оцінка залежить від складності теми);

Перелічені види роботи можуть виконуватися не тільки на семінарському занятті. Максимальна кількість балів, яку можливо отримати за один змістовий модуль – 30.

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Андрущенко В. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В. Андрущенко, Г.Волинка, Н. Мозгова та ін.;[за ред. Г. Волинки]. – К.: Каравела, 2016. – 368 с.
2. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007 – 416 с.
3. Лоу С. Философские истории / Стивен Лоу; [пер. с англ. А Л. Никифорова]. - М.: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. — 280 с.
4. Нагель Т. Что все это значит? Очень краткое введение в философию / [пер. с англ. А. Толстова]. – М.: Идея-Пресс, 2001. – 84 с.
5. Причепій Є. Філософія: підручник / Є. Причепій, А. Черній, Л. Чекаль. – К.: Академвидав, 2005; 2009. – 592 с.
6. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. - 528 с.

Допоміжна

1. Берлін І. Чотири есе про свободу / І. Берлін ; пер. з англ. О. Коваленко. — К. 1994.
2. Краевский В. Три ступени познания и спор реализма с анти-реализмом / В.Краевский// Философия науки. Вып. 1. Проблемы рациональности – М.: ИФ РАН, 1995
3. Мамардашвили М. Как я понимаю философию / М.Мамардашвили; [сост. и предисл.Ю. П. Сенокосова]. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
4. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ століття: монографія / Г.Почепцов. – Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017 г. – 260 с.
5. Рассел Бертран. Философия для непосвященных [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://batenka.ru/explore/lectures/bertrand-russell/>
6. Свендсен Ларс. Філософія свободи: Львів: АНЕТТИАНТОНЕНКО, К.: Ніка-Центр, 2016. - 336с.
7. Соболева М.Е. «Знание» и «мнение»: Платон против Геттиера [Электронный ресурс] /М.Е. Соболева [пер. Е. Воробьева]// Вопросы философии. - 2016. - № 2. - Режим доступа: http://vphil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1350&Itemid=5

Інформаційні ресурси

<http://lib.onu.edu.ua/> Бібліотека ОНУ ім. І.І.Мечникова.

<http://www.ognb.odessa.ua/> Бібліотека ім. М.Горького.

<http://www.nbu.gov.ua/> Бібліотека ім. В.Вернадського.

<http://lib-gw.univ.kiev.ua/> Бібліотека ім. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html> Найвидатніші філософи світу та України.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.htm> Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-bac.html> Філософія (для бакалаврів природничих спеціальностей).

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-asp.html> Література для підготовки до кандидатського іспиту аспірантів та пошукувачів природничих спеціальностей.

<http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Стенфордського університету. (Англійською мовою).

<http://zakon.rada.gov.ua> Сайт Верховної Ради України, база законів і нормативних актів